

АНОТАЦІЯ

Сухорукова К. С. Оволодіння регіонально-мовленнєвою специфікою в процесі підготовки акторів драматичного театру і кіно. –

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво». – Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2022.

Зміст анотації

У реаліях сьогодення актуальність творчого мистецького проекту обумовлена виникненням попиту в театральному просторі на драматургію, що містить яскраві мовленнєві відтінки діалектного характеру діючих персонажів. Це провокує до міркувань та пошуків інноваційних методів, нових форматів роботи у межах навчального процесу у мистецьких закладах вищої освіти. Адже, методики з оволодіння регіонально-мовленнєвою специфікою висловлювання для майбутніх акторів драматичного театру наразі відсутні в навчальній програмі дисципліни «Сценічна мова» для закладів вищої освіти III і IV рівнів акредитації. Теоретико-практичне вивчення такого напрямку роботи стає надійним підґрунтям у подальшій професійній діяльності: втілення ролей, що містять українські народнопоетичні відтінки і забарвлення.

Творчий мистецький проект є першою дослідницько-творчою роботою, що розкриває інтерпретаційні шляхи та методи оволодіння регіонально-мовленнєвою специфікою в процесі підготовки акторів драматичного театру. Створений емпіричний доробок постає завершеним художньо-естетичним матеріалом, що висвітлює позиційні норми й принципи в студіюванні словесного висловлювання з елементами діалектної лексики.

Наукове обґрунтування акумулює напрацьовані авторкою двовекторні компонентні частини – дослідницьку та творчу мистецьку складові воєдино. У першому розділі проаналізовано словесну майстерність із точки зору

походження, розвитку, варіативного використання мови, її сценічно-досконалого звучання на майданчику (в стінах закладів вищої освіти та на репетиційно-виконавських підмостках). Крім того, вперше детально висвітлено мовно-голосовий тренінг як формат стрижневої системи в студіюванні вербаліки. Опираючись на чималий досвід та досягнення знавців у сфері мовознавства, театрального мистецтва, а також на науково-педагогічну діяльність у галузі сценічної мови, здобувачкою було виокремлено найкорисніше, винесено власні гіпотези й використано їх у написаній аргументації до першого розділу творчого мистецького проекту. У другому розділі розглянуті модифікаційні засади в призмі діалектного сценічного слова та виконавської майстерності. Виявлені шляхи технічно-художнього трактування й використання своєрідних мовних навичок. У третьому розділі висвітлені регіонально-мовленнєві концепції, що допомагають як набуттю певних навичок для своєрідної вимови, так і підкреслюють відповідний причинно-наслідковий зв'язок – використання митцем мовно-голосовий засобів виразності з діалектною лексикою, вийшовши на кін. Завдяки проробленій комплексній методиці з оволодіння усного висловлювання з діалектними явищами можливо навчитися говорити з відхиленням від усталених норм, але дотримуючись розбірливо-семантичних засад звуко-вимовного існування. Сценічна ж форма втілення проекту містить та наочно реалізує теоретичні доктрини в практичній площині. Окрім цього, вперше здійснено фонетичний розбір ролей із модифікаційними проявами вербального застосування української мови на прикладах кількох вистав, реалізованих у київських театрах. Так, цілком підтверджується факт необхідності введення основ із засвоєнням регіонально-мовленнєвої специфіки до освітньо-навчальної програми в мистецьких закладах вищої освіти. Адже, існує багато спектаклів, що містять народнопоетичну кантилену, де драматичні актори, виконуючи ролі, мусять дотримуватись артикуляційно-фонетичних перетворень, нетипової ритмо-утворюючої структурності слів, логіко-семантичної змістовності аби органічно втілити сценічний образ.

Наукова новизна обґрунтування полягає у виявленні та осмисленні значення діалектної лексики, що значною мірою дозволить доповнити та розширити комплексні складові дисципліни «Сценічна мова». Взавши за основу провідні розділи для навчального процесу серед бакалаврських курсів закладів вищої освіти у класі сценічної мови: дихання, дикція, голос, орфоепія було винайдено базисні принципи й методико-методологічні засади в оволодінні майбутніми виконавцями місцевої видозміненої специфіки висловлювання вголос. Це у подальшому може плідно використовуватися майбутніми акторами у їхній сценічній практиці. Такий підхід призвів до розробки спеціального курсу з дисципліни (віддруковане методичне видання додається окремо).

Етапи опанування мовно-голосових рис діалектної звуко-вимови відбувається шляхом покрокової й логіко-систематизованої роботи майбутніх виконавців (студентів-початківців) під орудою педагога-репетитора в стінах закладу вищої освіти. Натомість у професійному театрі впродовж постановчого періоду вистави фольклористичного характеру функцію наставника-знавця щодо мовленнєвих особливостей і поступового студіювання вимови з діалектними явищами може виконувати ідейний натхненник, режисер спектаклю. Однак в обох випадках важливе місце посідає акторських ансамбль, що формує основу майстерного втілення сценічних персонажів за допомоги різних засобів виразності, зокрема й фонетико-дикційного трактування. Вважаємо, що такий підхід сприятиме розширенню тих мовленнєвих засобів, якими можуть користатися майбутні та чинні актори драматичного театру.

Розроблена і публічно представлена наукова праця скерована на виявлення інтересу у театральньо-педагогічній спільноті та практиків драматичного театру, адже є наочним підтвердженням важливості в освоєнні діалектно-словесної архітектоніки.

Ключові слова: регіонально-мовленнєва специфіка, актори драматичного театру, мовно-голосові навички, тренінг, діалектна лексика, сценічна мова.

SUMMARY

Sukhorukova K. S. Mastering Regional-Specific Speech in the Process of Training Actors for Drama Theatre. – Qualifying Scientific Work with Manuscript Rights.

Scientific Substantiation of a Creative Art Project for Obtaining the Degree of Doctor of Arts in Speciality 026 «Performing Arts». – Kyiv National I. K. Karpenko-Karyi Theatre, Cinema and Television University, Ministry of Culture and Television University, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2022.

Abstract content

The relevance of this art project is related to the growing demand for drama in a modern theatrical space, which often involve vivid dialectal nuances among the protagonists, as established by the author. This prompts the consideration and exploration of innovative methods and new educational formats in higher art institutions. Currently, methods for teaching regional speech specifics to future actors of drama theater are missing from the curriculum in the "Scenic Speech" discipline for universities with III and IV levels of accreditation. The theoretical and practical study of this area provides a solid foundation for future professional endeavors, including embodying roles containing Ukrainian folk poetry in the author's drama.

The creative art project is the first research and creative work that elucidates the interpretive methods for mastering regional-specific speech during actor training for drama theater. The empirical work created forms a comprehensive artistic and aesthetic reference with norms and principles for the study of verbal expression, incorporating elements of dialectal lexicon.

The scientific substantiation integrates the dual component developed by the author, which include research and creative artistic elements. The first section analyzes verbal skills in terms of their origin, development, variable language use, and their effective use in educational institutions and during rehearsal. Furthermore, it comprehensively explores language and voice training as a core system in verbal studies. Drawing on substantial expertise from the fields of

linguistics, theater and scientific and pedagogical activities related to scenic speech, the author identifies key issues, presents hypotheses, and supports them in the first chapter of the creative project. The second section delves into regional speech concepts that aid in acquiring specific pronunciation skills while maintaining a causal relationship with the use of speech and vocal means of expression involving dialectal lexicon during stage performances. The complex technique developed for mastering oral expression with dialect phenomena enables the ability to deviate from established norms while adhering to clear semantic principle of sound-pronunciation. The stage implementation visually demonstrates theoretical concepts in a practical setting. Additionally, for the first time, a phonetic analysis of roles has been conducted, showcasing the modified use of the Ukrainian language in various performance stage in Kyiv theaters. This affirms the necessity of introducing the assimilation of regional speech specifics into higher art educational programs. This is particularly important for performance containing folk poetic cantilenas, where actors portraying roles must adapt to articulatory-phonetic variations, atypical rhythmic structures, and logical-semantic content to authentically embody stage characters.

The scientific novelty of this substantiation lies in identifying and understanding the significance of dialectal lexicon, which enriches the components of the "Scenic Speech" discipline. Building upon core elements in the educational process for bachelor's courses in the scenic speech class, such as breathing, diction, voice, and orthoepy, the author establishes basic and methodological principle for training future performers in the nuances of regional expression. This approach can be fruitfully applied by future actors in their stage practice. Consequently, a dedicated course in the "Scenic Speech" discipline has been developed, and a printed methodological edition is provided separately.

The process of mastering the linguistic and vocal features of dialectal sound-pronunciation occurs gradually and logically, involving the guidance of a teacher-tutor at higher educational institutions for beginner students. In professional theater, during the staging of a folklore play, the role of a mentor-expert in speech features and the gradual study of pronunciation with dialectal

phenomena can be fulfilled by an ideological inspirer or the play's director. In both cases, the ensemble of actors plays a crucial role, serving as the foundation for the masterful portrayal of stage characters through various means of expression, including phonetic-diction interpretation. We believe that this approach will broaden the range of speech tools available to future and current actors in the drama theater.

The publicly presents scientific work may be of interest to the theatrical and pedagogical community and serve as a tangible affirmation of the development of dialectal and verbal architecture, gaining popularity among directors and actors in drama theaters.

Keywords: regional-speech specifics, actors of drama theater, pronunciation, language-voice skills, training, dialect vocabulary, scenic speech.